

RICHARD SENNETT'İN ÇALIŞMALARINDA TOPLUMSALLAŞMANIN BAZI REFERANS ALANLARI VE MODERNLİK*

Arş. Gör. Merve Türkan BİLGİR
Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi
Sosyoloji Bölümü
turkanbilgir@gmail.com

Öz

Sosyal eylem, toplumun ferdi olmak üzere toplumsal değer, inanç ve kurallaşmış ilkeleri içselleştirme edimidir. Sosyal eylem, toplumun ortak bilgi, değer ve ilkeler üzerinde uzlaşıp bunları süreklileştirmesi ile kurumsallaşmaktadır. Her türlü toplumsal veriyi içselleştirme süreci ise sosyalizasyon olarak adlandırılmaktadır. Modernite, ekonomik ve siyasal etkinlik aracılığıyla toplumsal değer ve normları yeniden yapılandırma yeteneğine sahiptir. Bu nedenle modernite eleştirisi sosyolojinin daimi konusudur. Richard Sennett bu eleştiriye, sosyo-psikolojik yaklaşım beraberinde, yeni toplumsal kurumların ürettiği değer ve ilkelerin insan ilişkisini şekillendirmesi açısından geliştirmektedir. Toplumsal kurumlardan dönüşüme daha yatkın olan ekonomi ve siyaset, sosyal evreni inşa ettikleri kanallarda etkileşimi zayıflatmışlardır. Etkileşimin zayıflığı, genel olarak toplumsallaşmanın doğasının bozulması ve bireyselleşmenin artması anlamına gelmektedir. Bu makalede de Sennett'in çalışmalarında aktör olarak öznenin, toplumsal kurumların ve sosyalliğin modernite tarafından nasıl dönüştürüldüğü incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsallaşma, toplumsal kurumlar, kamusal insan, modernlik, Richard Sennett.

SOME REFERENCE AREAS OF SOCIALIZATION AND MODERNITY IN THE WORKS OF RICHARD SENNETT

Abstract

Social action is an activity to internalize beliefs, values and norms on the purpose of the individual in the society. Social action institutionalizes by means of values, norms and knowledge, which are compromised and practiced by the society. The process of internationalization of every kind of social parameter is named 'socialization'. Modernity has an ability to reconstruct the social values and norms in line with economic and political activity. That is why, the critique of modernity is one of the main issues in sociology. By considering social psychological approach, Richard Sennett develops this criticism in terms of the values produced by social institutions and the design of the principles that shape human relations. Economy and politics as social institutions, which are more convenient to social transformation have caused declined interaction by means of ways that they construct the social order. The weakness of the interaction means the decline of socialization and increase of individualism. This study focused on how the modernity transformates the subject as an actor, and also social institutions and sociability in Sennett's works.

Key Words: Socialization, social institutions, public man, modernity, Richard Sennett.

* Bu makale, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali AYDEMİR danışmanlığında yapılan ve 2015 yılında Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından kabul edilen "Richard Sennett'in Çalışmalarında Kurumsallaşmış Sosyal Eylemin Referans Alanları" adlı yüksek lisans tezinden esinlenerek hazırlanmıştır.

GİRİŞ

Siyasal ve ekonomik yapıların dönüşüm süreci olarak modernite, bilme tarzlarını da yeniden şekillendirerek “modern bilim” kategorisini oluşturmuştur. Sosyoloji, bu kategori içinde kendi ortaya çıkma şartlarını sorgulayan bir karakterle yer almaktadır. Sekülerizm, kapitalizm ve bireyselleşme üçlemesinin oluşturduğu neden-sonuç ilişkisinin ya da genel anlamda modernitenin toplumsal şekillendirme tarzları, günümüzü de içine alan süreçte sosyolojinin esas tartışma konularındandır.

Modernite, toplumsal kurumları yeniden şekillendirerek sosyalleşme ve eyleme tarzlarımızı da kendi değerleri temeline oturtmuştur. Bu dönüşüm, modernliğe özgü bireysel ve toplumsal gerilimlerin geleneksel – modern karşılaştırması eksenine dönerek dile getirilmesiyle sonuçlanmaktadır. Richard Sennett, çalışmalarında gelenekselin olumlanıp modernin olumsuzlanması zıtlığının yarattığı kısır döngüye girmekten kaçındığını belirtmektedir. Fakat yaptığı araştırmalarda elde ettiği en bariz veri Batılı modern kurumlara özgü ilişki biçimlerinin toplumsallaşma bağlarını zayıflattığıdır.

Sennett’in çalışmaları genel olarak kent ya da çalışma sosyolojisi ve modernlik eleştirisi etrafında şekillenmiştir. Sennett, günümüz modernliğinin ve kapitalizminin getirdiği psikolojik ve toplumsal çıkmazları, toplumsallaşmanın şartı olan işbirliği, saygı ve otorite gibi sosyalleşme temellerinin sahil biçimlerini hatırlayarak aşmamız gerektiğine işaret etmektedir. Bu amaçla, bu temellerin modernite öncesi ve sonrası içerikleriyle ilgili bilgi vererek günümüz modern-sonrası toplumunun eksikliğini hissettiği duyguları tekrar elde edebilmesi için teklifler sunmaktadır. Bu bağlamda, kent ve iş yaşamındaki ilişkileri ve mekânları modernite süreci içindeki dönüşümleriyle ve düşünsel temelde çözümleyerek ele almaktadır. Sennett, güncel toplumsallaşma tarzımızdaki tekensizliklere dikkat çekerek modernleşmenin yarattığı gerilimleri aşmamız için, duygularımıza ve topluma yeniden güvenmemizi sağlayacak yolları göstermektedir. Sennett’in yaklaşımı, hem sosyolojinin hem de insan - toplum ilişkisinin tikanlıklarına yeni bir kapı açması bakımından önemlidir. Bu çalışma, Sennett’in *Kamusal İnsanın Çöküşü, Zanaatkar, Otorite, Saygı ve Karakter Aşınması* adlı çalışmalarının sosyal eylem ve toplumsallaşma ekseninde incelenmesi yoluyla ortaya konmuştur ve zikredilen meseleler kapsamında toplumsallaşmanın sahil şartları ile bunların modernlik tarafından hangi yollarla zayıflatıldığını göstermeyi amaçlamaktadır.

Sennett’in Sosyolojisinde Bazı Başlıklar

Sennett; otorite, saygı, eşitlik, işbirliği, üretim gibi toplumsallaşmanın referans alanlarının geleneksel anlamlarıyla sanayi-sonrası toplum ekseninde dönüşen anlamlarını ele alırken, amacının geleneksel-modern ayrımı yapmak olmadığını belirtir. Bununla beraber modernliğin bireyselleştirici ve ayırıştırıcı etkisinin aşinalığı karşısında geleneksel karakterdeki bazı davranış yapılarını olumlamaktan da geri duramayacağını ifade eder.

Sennett, *Otorite*'de, toplumsal bir duygu olarak otorite, kardeşlik, yalnızlık, ritüel kavramlarını incelediği çalışmalarından bahsetmektedir. Toplumsal duygular, Sennett'e göre siyasal sonuçlar doğurmaktadır. Yani insanların bir arada yaşama becerisini geliştiren bağlar yaratmakta ve toplumsallığı inşa etmektedirler.

Kamusal İnsanın Çöküşü

Sennett; *Kamusal İnsanın Çöküşü*'yle modernliğin tarihi ve coğrafi gelişiminin tasvirini yapmaktadır. Bu tasviri, kentleşme ve sanayileşme ekseninden tüketim, iş, aile, mekân, kamusal ve özel alanlardaki toplumsallaşma tarzlarımız gibi meselelere uzanan bir yöntemle geliştirmektedir. Tarihsel çizgiden kopmadan, üretim ve tüketim ilişkilerinin, toplumsal sınıfların, kentlerin dönüşümünü aktarmaktadır. Çalışmanın anafikri olarak kamusal davranışın geçirdiği dönüşüm, insanın sosyallığının zayıflaması kabilinden açıklanmaktadır. Bu çalışma, kıta Avrupası ya da modernite tarihini içermesi bakımından hem bir tarihi kaynak ve hem de siyaset, sosyo-psikoloji ve modernliğin eleştirisi üçgeninde önemli bir sosyolojik incelemedir.

Sennett, güncel modernliğe ait sancıları, bahsi geçen diğer çalışmalarında da ayrıntılı olarak ele almaktadır. Bu eserinde ise söz konusu sancuların modernitenin ortaya çıkışından itibaren sekülerizm ve kapitalizmin araçlarıyla nasıl meydana geldiğini açıklamaktadır.

Sanayi devrimi ile kapitalizmin etki alanı Avrupa'dan dünyaya yayılan bir genişlemeye girmiştir. Beraberindeki siyasal hareketlerse Fransız İhtilali ile somutlaşarak yeni yönetim biçimlerini yaygınlaştırmıştır. Sennett, bu gelişmelere eşlik eden zihniyet dönüşümünü, Avrupa toplumsal sınıflarının ve kamusal alanın yapısının değişimiyle göstermektedir. Yeni bir sınıf olarak burjuvanın doğuşunun, kırın kente akışının, kamusal alanda yeni karşılaşma mekânlarının ve tarzlarının ortaya çıkışının Sennett'e göre zihni ve sosyo-psikolojik karşılıkları vardır. Sennett, sekülerizmi "dünyayı anlamlandırma" bağlamında düşünmektedir ve ona göre modernlik, dünyayı ilahi/dini referans alanlarından kopararak maddi referans alanlarıyla bağlantılandırmaktadır. İnsanlara ve nesnelere anlam yükleme biçimi Sennett'e göre metaların artışı ve tektipleşmesiyle somutluk kriterine indirgenmiştir. Bu indirgeme ise dış görünüşün insanların duygu dünyasıyla ilgili bir ipucu olabileceği inancını yerleştirerek kamusal alanı -yeni gelenlerin de yarattığı değişimle- bilinmezliğin verdiği bir korku ve güvensizliğe bürümüştür. Böylece kamusal alan ve aileyi içinde tutarak ayrılan özel alandan oluşan bir ikilik meydana gelmiştir. Aile ya da özel alan "güvenilir bir yer olma" vasfını kendinde toplamıştır. Fakat Sennett'e göre kamusal alandaki toplumsallaşmanın zayıflığı özel alanda telafi edilemez bir eksiklik yaratmıştır. Kamusalın olumsuzlanması toplumsalın itibarsızlaşmasını ve eylemlerimizin referans alanının toplumsaldan kişiliğe/benliğe kaymasını getirmiştir. Yorumlayıcı sosyolojinin insanı aktör olarak gören anlayışına ve Erving Goffman'ın dramaturjik yaklaşımına atıfla, toplumsal rolleri gerçekleştirme gücünü "insanın aktörlüğü" ifadesiyle açıklamaktadır. Dolayısıyla sosyal eylemlerini toplumsal referansla gerçekleştiren kişiyi aktör, benliğe referansla gerçekleştiren kişiyi ise pasif izleyici olarak adlandırmaktadır. Sennett, sosyal eylemin zayıflamasının "insanların ancak geri çekilerek, 'uzlaşarak' ya da 'yatıştırarak' davrandıkları ve davranışlarına yön verdikleri" (Sennett 2010: 59) bir kamusal alan yarattığını dile getirmektedir.

Sennett, modernliğin yeni bir toplum yarattığı dönüm noktasını 18. yüzyıl sonu ile 19. yüzyıl başı olarak belirlemektedir. Buradaki önemli bir kavram ise burjuvadır. Yeni bir toplumsal sınıf olarak burjuvanın ortaya çıkışı, kent yaşamındaki sosyal ve ekonomik belirsizliklerin dinamiğidir Sennett'e göre. Ekonominin finansal sermaye üzerinden etkinlik göstermesi bu sınıfın yükselişini hızlandırırken aynı zamanda burjuva, kentlerin sosyalleşme kalıplarını dönüştürmüştür. "Şehir yaşamının maddi koşulları insanların ötekileri, geldikleri yer, aile geçmişleri ya da mesleklerine göre rahatlıkla ve 'doğal' olarak etiketlemek konusunda duydukları güveni zayıflattı" (Sennett 2010: 89). Sennett, modernlik öncesi sosyalleşme araçlarını, olumladığı bir "etiketleme" kavramıyla karşılamaktadır. Modern/sanayileşmiş kent yaşamı bu etiketleme yoluyla tanınmayı safdışı ederek insanın sosyalliğini gergin ve çekinik bir renge bürümektedir. Sennett, bu kendine dönük ya da aktörlüğü zayıflamış kişilik tipinin artışını dönemin siyasal ortamı içinde de analiz etmektedir. Modern devletlerin kuruluşu aşamasındaki milliyetçilik, özgürlük gibi fikirlerin zihin kodlarına yerleşmesi, eylemlerin referans alanının toplumdan bireye kayması yoluyla elde edilmekteydi. Sennett, burjuva öncülüğünde gerçekleşerek Avrupa'dan dünyaya yayılan ve evrensel bir ideoloji olarak iş gören bu siyasal taleplerin bireysel bir renkte dile getirildiğine dikkat çekmektedir. Kamusal insanın zayıflayışı ya da bireyselliğin yükselişi, kamusal alanın zayıflayışı ve özel alanla olan bağımlı kaybetmesi anlamına gelmektedir. Bu alanların birbirinden ayrılmasıyla toplumsallaşmanın zayıflaması birdir Sennett'e göre. Çünkü modernlik özel ve kamusal alanları birbirinden ayırırken içlerini bireyselliği kutsayan anlamlarla doldurmaktadır.

Sennett, kamusal insanın zayıflayışını, modernliğin tüm kanallarında ayrı ayrı açıklamaktadır. Sennett, açıklamak istediği her bir dönüşüm unsurunu tek başına incelemeyi. Çünkü her bir yapının dönüşümü diğer tüm yapıların dönüşümleri ile bağlantılıdır. Bu nedenle herhangi bir dönüştürücü unsur hem genel tarihsel gelişmelerle hem de diğer unsurların gelişim çizgileriyle bağlantılı olarak tekrar tekrar ele alıp incelemektedir.

Sennett, 19. yüzyıla özgü dönüşümlerin odağını meta fetişizmi ve tüketim kültürü olarak belirlemiş ve aktörlüğün zayıflayışını bu odaklar içerisinde de çözümlenmiştir. Seri üretim ürünlerin çoğaldığı, ucuzladığı ve alışveriş pratiklerinin dönüştüğü bir ortam yaratmıştır. "Mağazaların doğuşu her ne kadar sıradan bir olay gibi görülse de, aslında bu, aktif bir alışveriş alanı olarak kamusal alanın yerini nasıl insan yaşamında daha yoğun fakat daha az sosyal bir kamusal deneyime bıraktığı paradigmasının özüydü" (Sennett 2010: 190). Meselenin önemli bir noktası da nesnelere insani özelliklere sahip olduğu duygusu anlamına gelen meta fetişizmidir. Sennett, nesnelere ve dolayısıyla dış görünüşlere kişilikle ilgili anlam yüklemeye refleksinin kamusal alanın -ve aslında iletişimin- zayıfladığının göstergesi olarak kabul etmektedir. Sennett, sosyalleşmenin dış görünüşün kişiliğe ilişkin işaretler taşıdığına olan inançla zayıfladığını vurgulamaktadır. Sennett'e göre

dış görünüşlerin anlam ihtiva ettiğine olan inanç, yukarıda bahsedilen dünyayı kendisiyle anlamlandırmaya yönelmiş zihniyetin, yeni sekülerizmin bir sonucudur.

Sennett, aktörlerin azalıp izleyicilerin arttığı 19. yüzyıl ortamının kamusal alanın boşalması açısından sanatçıyla/ politikacıyla takipçileri arasındaki ilişkiyi hem tarihsel gelişmeleri açıklığa kavuşturarak hem de sosyo-psikolojik bir analizle incelemektedir. Modernliğin kamusal alanı boşaltması “izleyici” olan kişilik tipinin artması yani kişiliğin/benliğin kutsanması anlamına gelmiştir. Politika/sanat modernlikle birlikte icracılarının kişiliğine odaklı olarak “tüketilen” birer meta olma özelliğini kazanmaya başlamıştır. “İzleyici” kişilik tipi, benliğin kutsandığı bir havada hem kendine dönüklüğü, kamusal alandan çekilmeyi ve hem de politikacının/sanatçının olağanüstü bir kişiliğe sahip olması marifetiyle kamusal alanı doldurduğunu kabul etmektedir. Sennett'in kastettiği şudur: Kent yaşamının karmaşıklığı, bilinmezliği ve daha fazla kişiyle daha az yoğun ilişkiler içerisinde olmak kamusal alanda daha az kişinin -olağanüstü özelliklere sahip olduğu kabulüyle- görünmesine ve dış görünüşlere daha fazla anlam yüklemeye yol açmıştır. Dış görünüşün duyguları/kışılığı eleverdiği inancı, kamusal alanı uygar kayıtsızlıkla geçiştirilen bir alan haline getirmiştir.

Sennett, modernliğin kamusal alandaki ilişkileri yeni formlara dönüştürmesindeki kültürel basamakların inşasını kaydetmektedir. Sessizlik kültürü de bu basamaklardan biridir. Sennett'e göre “sessizlik, sosyallığe karşı kamusal bir savunma hakkıydı” (2010: 281). Dolayısıyla Sennett, kamusal alanın toplumsallaşma anlamından uzaklaşarak modernliğin sosyalleşme normlarını ifade edici bir kavrama dönüşmesinin analizini de yapmaktadır. Kamusal alan, insanların kalabalık içerisinde de yalnız kalmasını ve uygar kayıtsızlığı ifade eden bir muhtevayla dolmuştur.

Sennett, kamusal alanın “sessizliğini”, 19. yüzyıl siyasal olaylarının politik aktörler aracılığıyla sağlanması bağlamında da açıklamaktadır. Olağanüstü yeteneklere sahip olduğu düşünülen sanatçı örneğindeki gibi politik aktör de kamusal alanı “izleyiciler” adına doldurma işlevini görmektedir. Ayrıca “izleyicinin” kendi toplumsallaşma “yükümlülüğünü” aktörlere bırakma yönelimi de siyaset örneği üzerinde daha belirgin görünmektedir. Sennett, siyaset ve toplumsallaşmanın kesişim alanını ifade edici bir kavram olarak cemaatin de kamusal alanı boşaltıcı bir yapıya dönüştüğünü düşünmektedir. Cemaat, ortak kabullerin, duyguların yönlendirdiği birlikte eylemlerle inşa olmaktadır. Birlikte eylemleri yönlendiren asıl referans alanları yitirilince cemaat de bir gruba ait olma istenci gibi aslen toplumsallaşmadan kaynaklanmayan bir dokuya bürünmüştür. Bu durumda cemaat, öznel kabuller ve hedeflere bağlanmaktan çok, olumlanan ya da ahlaki olarak iyi kabul edilen herhangi bir karakteristiği savunmayı/temsil etmeyi hedefin kendisi haline getirmektedir. Bu, Sennett'e göre en yakın çevremizle olan ilişkimizden siyasal davranışa kadar dış dünyayla etkileşimimizi koparmamızın yeni biçimidir.

Sennett, tarihsel çizgiyi takip ederek toplumsallaşmanın zayıflığını kitle iletişim açısından da değerlendirmektedir. Daha önce bahsedilen aktör-izleyici ilişkisi kitle iletişim araçları eliyle “izleyicinin” pasifliğini ikiye katlayan bir etken olmuştur. Hem siyaset hem de diğer sosyalizasyon kanalları açısından insanların tek taraflı bir malumata/etkiye maruz kalması toplumsallaşmayı görünür kişilere havale etme eğilimini arttırmıştır. “Kitlesele medya, toplumda olupbitenler üzerine insanların sahip olduğu bilgiyi sonsuza dek artırır ve onların bu bilgiyi politik eyleme dönüştürmelerini de sonsuza dek engeller. Kişi daha çok şey görür ve daha az karşılıklı ilişkiye girer” (Sennett 2010: 364, 365). Sennett, analizleri boyunca siyasal/kapitalist iktidarın sosyal kontrolü nasıl sağladığına ilişkin vurgulamalar yapmaktadır. Modernlik, kapitalizmle birlikte toplumları kontrol altında tutma imkânlarını devreye sokmaktadır ve Sennett, zayıflayan toplumsallaşmanın bu sürece katılımını açıklamaktadır. İktidar ve otorite kavramının geniş bir analizi olan *Otorite*'de ve siyasal iktidarın kapitalist-sekülerist bir zihniyetle kuşatılmışlığını eleştiren *Saygı*'da da benzer analizler yapmaktadır.

Sennett, toplumsallaşmanın dönüşümünden dönemsel bir tarihi aktardığı bu çalışmayı sosyal-psikoloji ve sosyal eylem teorileriyle de desteklemiştir. Dünyanın bir tiyatro sahnesi ve sosyal eylemlerin de oyun olduğuna ilişkin sosyoloji teorilerinden hareketle Sennett çocukluktaki sosyalizasyonun bizi güçlü birer aktör kıldığını savunmaktadır. “Anne-babalar kurallara uymayı öğretirler; oyun ise kuralların biçimlendirilebilir olduğunu ve ifadenin kurallar koyulduğu ya da değiştirildiği zaman ortaya çıktığını öğretir” (Sennett 2010: 412). Sennett, gözlemediği sosyo-psikolojik deneylerde çocukların oyun sırasında kuralları adil bir şekilde düzenleyerek diğerleriyle ve benlikleriyle aralarında sağlıklı bağlar kurabildiklerini fark etmiştir. “Yetişmekte olan insan, yetişkin kültürünü oluşturan endişe ve inançların içine sürüklendikçe çocuklukta edindiği bu gücü yitirir” (Sennett 2010: 403). Sennett'e göre bu yetişkin kültürünü inşa eden dünyanın aşkın referans alanlarıyla anlamlandırılmasına son veren, modernliği kuran zihinsel yapıdır. Sennett, dünyanın bu şekilde anlamlandırılma eğiliminin köklerini narsisizmde bulmaktadır. Narsist benlik oyunun kurallarının değişmez olmadığını, kuralların birlikte konulması gerektiğini, bu yolla sosyalleşme kazanacağını ütutan benliktir. Buna yardım eden de seküler/kapitalist toplumsal yapının bizi sunduklarının gerçeklik olduğuna inandırması ve böylece bizi pasifleştirmesidir. Sennett, genel olarak sosyalizasyon, siyasal davranış ve cemaatleşme çerçevesi içinde gösterdiği bu pasifleşmeyi, yeni ekonomideki çalışma biçimleri üzerinde de göstermektedir. *Karakter Aşınması ve Zanaatkâr*'da bir mesleğe sahip olma ve çalışmanın iki ayrı formu ve modern kurumların toplumsallaşmayı -aktörlüğü-zayıflatan referans alanlarından biri oluşu ele alınmıştır.

Sennett, narsisizmin ortaya çıkardığı benliği, Weber'in Protestanlıkla -ya da Batı'yla- özdeşleştirdiği çileci benlikle bir tutmaktadır. Sennett, bu benliğin dünyevi zevklerden arınma itkisini, antisosyal kişilik bozukluğuna vardırılmaktadır. Çünkü Weber'in çileciliği Sennett'e göre, başından beri ortaya koyduğu, dünyayı aşkınlıkla değil içkinlikle anlamlandırma zihniyetine dayanmaktadır. Sennett,

Weber'in çizdiği resmi, toplumsallaşması zayıflamış benliğin kendini dış dünyaya ifade etme biçimi olarak görmektedir ki bu ilahi değil seküler hassasiyet taşıyan bir girişimdir. Sennett, Protestan çileciliğine ve narsizme yakın bir yerde konumlandığı aktörlüğünü yitirmiş benliğin kendine kapanma ve boşluk hissiyle hemhal olduğunu ifade etmektedir. Benlik, kendini ifade etme tarzının hislerini açığa vurup vurmadığı sorgulamasıyla kendine kapanarak hislerini kaybettiği yönünde bir fikre kapılmaktadır. “Bu çekilmenin sonucu da, bizzat eylem fikrinin, yaşamın bir dizi uzlaşılardan ibaret olduğu kavrayışının son bulmasıdır” (Sennett 2010: 428). Uzlaşma ve “oyunun kurallarını birlikte koyma” ile simgeleşen toplumsallaşma, Sennett’e göre seküler ve kapitalist kurumların döngüsü içinde zayıflamaktadır. Sennett, böylece aktör-insanı aşağı çeken sosyal-psikolojik dönüşümleri tarihsel akış bağlamında aktarmıştır.

Sennett, söz konusu diğer çalışmalarında da sekülerizm ve kapitalizmin toplumsallığı nasıl zayıflattığını, ekonomi ve siyasetin çatısı altındaki otorite, eşitsizlik, vatandaşlık ve meslek gibi olgularda yaptığı etkiyle açıklamaktadır.

Otorite

Sennett *Otorite*'de, kavramı, çağrıştırdığı diğer olgularla birlikte analiz etmiş, moderniteyle birlikte yüklendiği anlamlardan arındırarak toplumsallaşmayı sağlayıcı işlevine dönük muhtevasını ele almıştır. “İngilizcede ‘otorite’ (authority) sözcüğünün kökeni ‘yazar’dır (author); yani otorite üretkenliği çağırıştır” (Sennett 2011: 28) ifadesinde belirttiği gibi, otoritenin toplumsal bağ oluşturma ya da kültür yaratma işlevine dikkat çekmek istemektedir. Ebeveyn-çocuk, refah devleti-vatandaş, patron-çalışan arası bağları inceleyerek otoriter ilişkileri ihtiyaçlarımız doğrultusunda nasıl şekillendireceğimize dair yöntemler sunmuştur. Otoritenin işlevini ast-üst ilişkilerinin çözümlenmesi yoluyla göstermektedir.

Sennett, otorite ve muhtaçlık eksenindeki ilişkilerimizin yeni kapitalist kültürün güvensiz karakterinden zarar gördüğünü düşünmektedir. Piyasa ekonomisinin yarattığı ilişki biçimlerinde muhtaçlık-bağımlılık, utanç duygusu uyandırmaya başlamış ve bu duygu toplumsal bir duyguya dönüşmüştür. Utanç duygusu ve korkuya dayalı kurulmuş otorite bağları, meşruiyet temelinden yoksundur. Sennett, otoriteye ilişkin toplumsal duygularımızın nasıl oluştuğuyla ilgili sosyo-psikolojik bir incelemeyi tercih etmektedir. Bu amaçla, Weber ve Freud'un otorite ile ilgili teorilerindeki eksikliği tamamlamak istediğini dile getirmektedir. Ona göre bu teorilerde gözden kaçırılan mesele “güçlü ile zayıf arasındaki fiili etkileşimin” (Sennett 2011: 35) nasıl inşa edildiğidir. Sennett, otoritenin taraflar açısından ne anlama geldiği, otorite sağlama yolları, itaat etme-reddetme yolları ve modern-kurumsal otoriteyi sosyo-psikolojik bir analize tabi tutarak otoriter ilişkilerimizi iyileştirmenin yollarını sunmaktadır.

Sennett, modernliğin muhtaçlık ve zayıflığı utarılacak bir duyguya dönüştürerek otoriter ilişkiler içindeki eşitsizliği de olumsuzladığını ifade etmektedir. “Aristokratik toplumlarda ya da diğer geleneksel toplumlarda zayıflık, kendi başına utarılacak bir durum değildi. Kişi, toplumda, zayıflığı bir başkasından miras alıyordu; zayıflık kişinin kendi eseri değildi” (Sennett 2011: 55). Sennett’e göre modernite öncesi eşitsizlik,

meslek ve statü gibi aileye referansla inşa olduğundan, ast-üst ilişkisinde bir aşağılık kompleksi yaratmadığını, bu kompleksi modern toplumun bireyciliğinin meydana getirdiğini kastetmektedir. Zayıflık, “sanayi toplumundaysa utanılacak bir şey haline geldi. Piyasa, bağımlılık konumlarını istikrarsızlaştırdı. İnsanlar dünyadaki konumlarından kendilerini kişisel olarak sorumlu hissetmeye başladılar; var olma mücadelesindeki başarı ya da başarısızlıklarını kişisel bir güçlülük ya da zayıflık sorunu olarak görüyorlardı” (Sennett 2011: 55-56). Sennett’e göre kişiliğin statü ve (modern) başarı ile bir tutulması, kamusal alanda kendini ifade etmekten vazgeçmeye, utanca ve yetersizlik hissine sebep olmaktadır. Bu hisler de, otoriter ilişkilerin doğallığını unutturmakta, benliği ve itaat edileni/edeni doğru bir biçimde algılayıp değerlendirmeyi engellemektedir. *Kamusal İnsanın Çöküşü*’nde ifade edilen kamusal alanın boşalarak yetenekli/başarılı addedilenlere bırakıldığı fikri de bu ifadeyi desteklemektedir. Sennett’in modern kişilik tipi olarak tasvir ettiği izleyicilerden müteşekkil toplum, kamusal alanın aktör olarak görülen politikacı/sanatçılarca doldurulmasıyla adeta toplumsallaşma yükümlülüğünden kurtulma psikolojisine girmektedir. Sennett, doğrudan “kurtulma” sözünü kullanmasa da bunu kastetmektedir. Çünkü modernliğin dinamiklerinin kent yaşamını karmaşık, bilinmez ve güvensiz kıldığından, insanların mahrem alana çekilerek kendilerini maddi-manevi bir koruma altına aldığından bahsetmektedir.

Otorite, Sennett’e göre, ileri kapitalizmin eliyle geleneksel anlamından uzaklaşınca, geleneğin özündeki bazı değerlerden de uzaklaşmış ve aslında bizzat kapitalizmin değerleriyle işlenmiştir. Sennett, bu meseleyi örneklendirmek adına bir fabrika kasabasında yaptığı görüşmelerin sonuçlarından bahsetmektedir. Sennett, burada “aile dışındaki iktidarı aile içi rollere dayanarak meşrulaştırmak” (2011: 66) yoluyla, paternalizm anlayışına dayalı bir otorite kurgulandığını gözlemlemiştir. Paternalizm bir grubun çıkarlarını korumak adına onların kararlarını belirlemek anlamına gelmektedir. Gelenekte aile içi üretimde babanın aynı zamanda patron olması, aileden kaynaklanarak zenginleşen bir toplumsallaşma sunmaktadır. Modernlikteyse patron kendisine baba imajı çizerek ailesel bir aidiyet hissi yaratma yoluyla verimi amaçlamaktadır. Sennett, bu dönüşümün, insanların toplumsallaşma seyrini ve otorite algısını bozarak toplumsallaşmayı zayıflattığını savunmaktadır. Paternalizmi devreye sokan yeni kapitalist çalışma tarzı otoriteye yeni bir özerklik ve sorgulanamazlık da yüklemektedir. Yeni kapitalizm, psikolojik yönlendirmeye ast-üst ilişkisinde astları üstleri değil de sürekli kendilerini sorgulamaya yönlendiren bir dil ile işlemektedir. Bu sayede otorite, kişi ya da kurum olarak kendini sorgulanmaktan koruyarak yerini sağlamlaştırmaktadır. Sennett böylece yeni kapitalizmde, otoritenin kendine astları tek yönlü bir etki altında tutabilme anlamında bir özerklik edindiğini kastetmektedir.

Otoriteyi modernlikle birlikte girdiği imajından soyutlayarak sağlıklı otoriter ilişkiler kurabilmemiz için Sennett, Hegel ve Kafka’ya atıflar yapmıştır. Hegel’in, Tinin Görüngebilimi’ndeki kölenin özgürleşme bilincine varış aşamaları Sennett’e göre iyi bir örnek teşkil etmektedir. Hegel’in tartıştığı üzere kölenin efendiliği ve köleliği hem kendisinde hem efendisinde veya başkalarında keşfetme bilincine

varmak otoiteyi doğru biçimde algılayıp içsel bir özgürlüğe erişmenin başlangıcıdır. Sennett, otoriter ilişkide empati yolunu Franz Kafka'nın babasına yazdığı mektubun analiziyle açıklamaktadır. Kafka, kendisini de babasını da içinde bulunduğu koşullar içerisinde değerlendirerek Sennett'in eleştirdiği, kendini otoritenin kurbanı olarak görme ve bunu yaşam stratejisi haline getirme fikrinden kurtulmuştur. "Otorite bunalımı, bir otoriteden eziyet görmüş kişi tarafından yaratılır; bunalım süreci kişinin kendi gereksinimini, yani bağlanmışlığını itiraf edecek gücü kazanabileceği bir tarzda gelişir" (Sennett 2011: 153-154). Bağlılığın itiraf edilmesi, kendini ifade etmenin başlangıcı olarak otorite duygusunu itaat edilen kişide simgeleştirmekten kurtulmayı sağlamaktadır. Sennett'e göre yapmamız gereken, otoriteye güvenli olmasa da sığınılacak bir güç merkezi olarak bakıp ondan, adaletsizliklerine istinaden hak talep etmek gibi sağlıklı olmayan bir itaat duygusundan kurtulmaktır. Otoriteyi, ona bağlılığımızı ve kendiliğimizi sağlıklı bir biçimde ayırt edemediğimizde Sennett, ne reddetme ne de itaat etme anlamına gelen bir yadsıma kültürüyle yoğrulduğumuzu ifade etmektedir. "Yadsıma kültürünün etkisi özel yaşamımızdaki otorite oluşumu ve otorite parçalanışıyla kamu alanındaki otorite arasındaki ilişkiyi koparmak yönünde olmuştur. Kamu alanında otorite, yüz yüze gelinmesi gereken dışsal bir güç olarak görünür" (Sennett 2011: 194). Sennett, *Kamusal İnsanın Çöküşü*'nde de insan doğasının birlikte yaşamaya ilişkin kodlarının yarattığı toplumsallaşmanın modernlik ve kapitalizmle birlikte bozulduğunu ifade etmektedir. Bu dinamikler, otorite, eşitsizlik vb. toplumsal durumlarla ilgili algımızı bireycilik, tüketimcilik vb. kültürlerle bozmuştur. Dolayısıyla kamusal alan bir savunma alanına dönüşmüş ve toplumsallaşma büyük ölçüde yüzeyselleşmiş ya da mahrem alana çekilmiştir. Otoriter ilişkileri de Sennett, toplumsallaşmada büyük bir dinamik olarak kamusal ve özel alanlarda farklılaşması bakımından ele almaktadır.

Sennett, otoriter bağları/hiyerarşiyi mutlak bir reddedişin, dayanışmayı -ve aslen toplumsallaşmayı- imkânsız kılacak bir girişim olduğunu ileri sürmektedir. Emir-komuta zincirinin iradi bir eşitsizlikle sağlandığını belirtmekle birlikte, bu eşitsizliğin güçsüz olana zarar vermemeyi gözeterek zararsız hale getirilebileceğini ifade etmektedir. "Sürekliliği olan bir toplum için ciddi bir plan olarak ele alındığında, emir-komuta zincirinin mutlak anlamda yok edilmesi düşüncesi kuşkusuz pek tekin değildir. Bu düşünce ciddiye alınacak olsaydı, kimsenin kimseye karşı hiçbir yükümlülüğü olmazdı; toplumsal bir egemenlik yerine, yalnızca kendi isteklerini göz önünde tutan, her şeye gücü yeten bir benlik geçmiş olurdu" (Sennett 2011: 177). Belirttiği üzere Sennett, modernliğin otoriteyi olumsuz bir içerikle toplumsallaşmamıza sokan karakterini eleştirmektedir. O, otoritenin, yükümlülük ve bir arada yaşama bağlamındaki toplumsal etkileşimi sağlayıcı, toplumsallaşmayı düzenleyici karakterine vurgu yapmaktadır. Bunun için refah devleti reformları çerçevesinde bağımlılarla kurumlar arasındaki iletişim dilini sağaltacak öneriler sunmaktadır. Bu çerçeveyi Saygı'da daha geniş biçimde ele alıp iki tarafın otorite, saygı, eşitsizlik, muhtaçlık olguları arasında şekillenen etkileşimini modernlik ve kapitalizmle bağlantılandırarak bir analize tabi tutmaktadır.

Saygı

Sennett *Saygı*'da, itibar, statü, saygı, onur gibi kavramların modernliğin değerlerine uyarlanmasını refah devleti reformları özelinde anlatır. Bir eşitsizlik durumu olarak aslarla üstlerin etkileşiminde Sennett'e göre saygıyı inşa etmek için eksik olan iletişim kanalları "karşılıklık" ve "tanıma"dır. Karşımızdakinin kim olduğunu bilmek ve bunu önemsemek, özellikle de üstlerin asları tanınması Sennett'in kastettiği saygıyı inşa edebilir. Refah reformlarının muhtaçlarla yardımı sağlayanlar arasında bu karakterdeki bir etkileşimi sağlayamadığı ve bunun muhtaçların kendilerini algılayışlarında ve genel toplumsallaşma tarzlarında doğurduğu aksaklıklar Sennett'in tartışmasının gövdesidir.

Sennett, öncelikle, sekülerizm ve kapitalizmle inşa edilmiş güncel Batı toplumunun saygıyı ve eşitliği/eşitsizliği algıladığı meseleleri açıklamaktadır. Ona göre, Batılı modern toplum saygıyı ve eşitsizliği, emek ve beden bütünlüğü meseleleri üzerinden algılamaktadır. Toplumun bu algısıyla etkileşim içinde olarak refah devletinin reformları da eşitsizliği ekonomik bağımsızlığa indirgeyerek ele alan bir karaktere sahiptir. Bu bağlamda Sennett, modern toplumun(toplumsal iktidarın) yeteneklerin işlevselleştirilmesini olumlayarak zeki-zeki olmayan/yetenekli-yeteneksiz insan tanımlarına gittiğini açıklamaktadır. *Kamusal İnsanın Çöküşü*'nde de bu meseleyi modernliğin ve tüketim kültürünün kamusal alanda görünür olan kişiliklerin "üstün yetenekli" oldukları algısını yaratması bakımından ele almaktadır. Sennett'e göre modernlik ve tüketim kültürü toplumsallaşma bakımından iki farklı kişilik tipini ortaya çıkarmıştır: fail olan aktör ve pasif olan izleyici. Bu bakımdan kamusal alan, pasif olan izleyicilerin çoğunlukta olması sebebiyle boşalmış ve kamusal alandaki aktörlerinse "üstün yeteneklilik" veya karizma gibi özelliklere sahip olduğu tahayyülü hakim kılınmıştır.

Sennett, rekabetin ekonomi ve eğitimin mantığı haline gelmesinin modern toplumda saygının tesisinin bozumunun ve eşitsizliğin dinamiği olduğunu dile getirmektedir. Yeteneğin harekete geçirilmesi ve başarı elde etme, rekabetten başka pek çok etkenle belirlenmektedir. Rekabet, statünün tek belirleyicisi değildir. Fakat saygının tesisinin statüye göre belirlenmesi ve üstlerin aslara davranış biçiminin çarpıklığı, rekabetin yıkıcılığı nedeniyledir. Bu yüzden Sennett, kendine saygının, eşitsiz bir dünyada önemli bir işleve sahip olacağını düşünmektedir. "Zanaatkârlık, bir şeyi kendi içinde, kendisi için doğru yapmak üzere yeniden kişinin enerjisine odaklanır. Zanaatkâr, eşit olmayan bir dünyada kendine saygısını sürdürebilir" (Sennett 2014: 113). Çünkü zanaatkârlık, kişinin en iyiyi yapma konusunda ölçüt olarak kendisini almasına dayanmaktadır. *Zanaatkâr*'da derinlemesine analiz ettiği bu meseleyi Sennett, *Saygı*'da yetenek ve saygı arasındaki ilişkinin modernlikle girdiği boyutları açıklamak için gündeme getirmektedir. O, modernliğin rekabet, köksüzlük ve akışkanlık üzerine kurulu değerlerine karşı zanaatkârlığı hem bir meslek icrası tarzı ve hem de tüm bir yaşam tarzı modeli olarak göstermektedir.

Sennett, *Karakter Aşınması*'nda analiz ettiği esnek örgüt modelinin refah devletine örnek teşkil ettiğini düşünmektedir. Esnek örgüt, insanların teşkilat içinde sürekli yatay hareketliliğe tabi bir şekilde diğer insanlara ve mekana bağlanmaksızın çalışmasını öngörmektedir. Bu çalışma prensibi insanların yaşamöykülerinde istikrarsızlık ve diğerleriyle olan etkileşimlerinde zayıflık doğurmaktadır. Refah devleti

de reformlarını insanların birbirini “tanıması” konusunda eksik bırakmış, eşitsizliğin azaltılmasını ekonomik bağımsızlığa indirgemiş ayrıca bağımlılığı/muhtaçlığı olumsuz bir içerikle doldurmuştur. Sennett, *Zanaatkâr'ın* devamı olarak ele aldığı ve birlikte bir işi yapmanın modern dünyada karşılıksız kalan önemini hatırlattığı çalışması *Berber*'de de bağımlılığın zayıflıkla birleştirilmesinden bahsetmektedir: “Modern aile hayatı ve hatta iş dünyası, kendini tutma düşüncesi üzerine gelişmiştir. Bu bağlamda diğerlerine bağımlılık bir zayıflık işareti, başarısız bir karakter özelliği olarak görülmüştür” (Sennett 2012a: 169). Modernlik, bağımlılığı/muhtaçlığı yetenek/zekayla ilişkilendirmekte ve bunların eksikliğini kişinin kendisine yüklemekte ya da bir kişilik sorunu olarak görmektedir. Bu konuyu Sennett'in diğer çalışmalarında da gündeme getirdiği, kapitalist-sekülerist zihniyetle açıklayabiliriz. Bu fikrinsel arkaplan, dünyayı aşkın referans alanlarıyla değil dünyanın kendisiyle anlamlandırma eğilimindedir; kapitalist reflekslere sahip olduğundan insanları yetenekli-yeteneksiz ayırımına tabi tutmaktadır ve bunun sorumluluğunu da onların kişiliğine yüklemektedir. Sennett bu sorunu -bağımlılıkla zayıflığın birleştirilmesini ve bunu kişiliğe maletme refleksini- bir diğer boyut olarak insan etkileşiminde özerkliğin kabulünün göz ardı edilmesiyle açıklamaktadır. “Kişinin diğeri hakkındaki şeyleri anlayamadığının kabulü, o ilişkide her ikisine de bir itibar ve eşitlik sağlar. Özerklik bir anlayış eşitliğinden, şeffaf bir eşitlikten ziyade, sizin anlamadığınız şeyi diğesinde kabul etme, şeffaf olmayan bir eşitlik anlamına gelir” (Sennett 2014: 191,135). Sennett, toplum genelinde ve refah devleti özelinde analiz ettiği üstlerin aslarla olan etkileşiminde özerkliğin kabulü sayesinde “tanımanın” ve dolayısıyla şeffaf bir eşitliğin sağlanabileceğini düşünmektedir.

Saygı'da öne çıkarılan birbirini tanıma ya da şeffaf olmayan bir eşitliğin inşası, - Sennett'in deyimiyile- insanın aktörlüğüyle yapılandırılabilir bir mahiyettedir. Sennett, “kamusal insanı” aktör olarak betimler ki böyle birinin sosyalliği modernitenin yarattığı bireyselleşme ve yabancılaşmayı aşacak tarzdadır. Aktör olan insan, kendine değil, dışa dönüktür ve hem toplumsallık hem de diğerlerini kabul anlamında “tanıma”ya açıktır. Bu anlamda *Saygı*, modern kurumların ve özelde refah devletinin insanların toplumsalla arasındaki bir bağ olan “tanıma” eylemini zayıflatarak ortaya çıkardığı eksikliği sergilemektedir.

Zanaatkâr-Karakter Aşınması

Sennett, *Saygı*'yı *Karakter Aşınması*'nın refaha yönelik versiyonu olarak oluşturduğunu dile getirmektedir. Çünkü *Karakter Aşınması*'nda da *Saygı*'daki gibi modernliğin ve kapitalizmin kişilik ve ilişkiler üzerindeki sonuçlarını ve bunların toplumsallaşmış birer sorun haline gelişini bu defa iş ve kişilik kavramları üzerinde göstermektedir. *Karakter Aşınması*'nda ele alınan iş ve kişilik ilişkisinin idealize edilmiş biçimini açıklayan çalışması ise *Zanaatkâr*'dır. *Zanaatkâr*, modernliğin olumsuz sonuçlarını nesnelere olan ilişkimizde, iş/üretim üzerinde açıklamaktadır. O, insanın nesnelere olan ilişkisinin modernlikle birlikte kötü bir imaja büründüğünü ifade ederek ilişkinin idealize biçimini göstermektedir. Zira Sennett, maddi kültür alanından manevi kültür alanına yayılacak bir iyileşmenin imkânından bahsetmektedir.

Zanaatkârlık, Sennett tarafından meta fetişizmi ya da tüketim kültürünün karşısına konulmakta ve içerdiği sosyalizasyon bakımından incelenmektedir. Sennett,

zanaatkârlığın bir iş/nesne üzerinde uzun süre durmak ve sadece niteliğe odaklanmaktan geçtiğini vurgular. Ayrıca zanaatın öğretilmesi aile içi bağlara benzeyen ilişkilere dayanmaktadır. Bu sebeplerle zanaatkâr, bir iş tutuş tarzı olarak Sennett'in *Kamusal İnsanın Çöküşü*'nde tarif ettiği fail/aktör olan kişilik tipinin tezahürüdür. Zanaatkârlık hem meslek olarak hem de Sennett'in sembolize ettiği manada aktörlük olarak modernliğin değerleri tarafından zayıflatılmıştır. Sanayileşme zanaatkârlığın hem kendisini hem de onu meydana getiren "habitus"ları tecrit edip sınırlarını daraltmıştır. Zanaatkârın el becerisi, deneme-yanılma ve rutin üzerine kurulu çalışma tarzını Sennett, *Karakter Aşınması*'nda analiz ettiği esnek örgütün çalışma tarzının karşısına koymaktadır. *Karakter Aşınması*, işin kişilik üzerindeki etkilerini açıklamaktadır. Sennett beyaz yakalılarla yaptığı görüşmelere dayanarak yeni kapitalizmde şirketlerin/bürokrasinin işleyiş tarzının insanların istikrar, bağlılık gibi duygularını aşındırıp "tecrübe" niteliğindeki bir yaşamöyküsüne sahip olmalarına ket vurduğunu ifade etmektedir. Yeni kapitalizmin mantığı, sürekli kurum değiştirme veya kurum içinde pozisyon değiştirme üzerine kuruludur. Zira piyasa ani değişikliklerle yapılmış bir karakterdedir. Dolayısıyla bu çalışma tarzı insanların birlikte çalıştıkları kişilerle olan ilişkilerine ya da işlerine dair deneyim sürecini sekteye uğratmaktadır. Sennett, *Karakter Aşınması*'nda yeni kapitalizmin kişilik üzerindeki bu etkilerini gösterirken, zanaatkârı idealize bir tip olarak kapitalizmin ortaya çıkardığı kişiliğin karşısına koymaktadır. Sennett, bir zıtlıklar şeması çizmek istemediğini de belirterek yeni kapitalizmin çalışma biçiminin kişisel yaşamdan sildiği bazı hayati dinamiklerin, katı bürokratik rutinde bulunabileceğini söylemekten de geri duramayacağını belirtmektedir. Katı görünen rutin, yeni örgütlenmenin sağlayamadığı istikrarlı ve özgün bir yaşamöyküsü sağlamaktadır. Zanaatkârın bir rutin içinde geliştirdiği el becerisi de kişiliğin ve yaşamın devinime girdiği nitelikli ürünleri ortaya çıkarmaktadır.

Zanaatkâr'da tartışılan –*Saygı*'da da değinilen- önemli bir mesele de beceri veya yetenek algısının modernlik tarafından manipüle edilmesidir. "Modern toplum becerideki farklılıkları vurgulamaya yatkındır; 'beceriler ekonomisi' sürekli olarak zeki insan ile aptal insan ayrımı yapmayı amaçlar" (Sennett 2009: 316). Kapitalist piyasanın gerektirdiği çalışma tarzı yukarıda da belirtildiği gibi farklı becerilere kolay adapte olmayı kutsamakta ve uzun süreli yoğunlaşmayı olumsuzlamaktadır. Sennett ise *Zanaatkâr*'da yaşamöyküsünü meydana getiren unsurlar olarak rutinin, uzun süreli yoğunlaşmanın ve virtüözlükle amatörlük arasında konumlanmış bir iş tutuş tarzının önemini ileri sürmektedir.

Sennett, *Karakter Aşınması*'nda, "kendi yaşamöyküsünü sürdürme yeteneğinin" yeni kapitalizmin/ ekonominin çalışma tarzıyla nasıl zayıfladığını açıklar. "Yeni kapitalizmin zaman boyutu, insanın karakteri ile bu karakterin süregiden bir anlatıya dönüşmesini engelleyen çılgın zaman deneyimi arasında bir çatışma yarattı" (Sennett 2012b: 29). Esnek örgüt, çalışmanın mekânsallığını, zamansallığını ve tecrübeselliğini sürekli bölmeye yönelik bir tarzda işlemektedir. Bu, zanaatkârlığın karakterindeki rutinle biçimsel bakımdan zıt bir özelliktir. Modernliğin azalttığı istikrarlı yaşamöyküleri ise Sennett'e göre asgari bir rutine ihtiyaç duymaktadır. Çünkü "anlatılar sadece bir olay dizisinden ibaret değildir; anlatılar zamanın ileri doğru hareketine şekil verir, olayların nedenlerini açıklar ve sonuçlarını gösterir" (Sennett 2012b: 28). Dolayısıyla Sennett, modernliğin zamanı örgütleme biçiminin çalışma/bir mesleği icra etme tarzımızı da yeniden şekillendirdiğini, yaşamöykülerimizin inşasında zamana/rutine dayalı tecrübenin karşılıksız kalmasının sonuçlarını analiz etmektedir.

SONUÇ

Sennett'in çalışmaları, sosyolojinin daimi hassasiyeti olan modernite eleştirisi çerçevesinde insanın toplumsallığını yitirmesi meselesi ekseninde şekillenmiştir. O, insanın toplumsallığının modernlik tarafından zayıflatıldığını yüz yüze iletişimden nesnelere olan bağımıza uzanan bir çizgide incelemektedir. Bu nedenle onun yaklaşımının sosyal eylem teorileri ve sosyalizasyon konusu içine oturtulması anlamlıdır.

Toplumsallaşma kavramı, bir toplumun üyesi olma süreci olmak bakımından uyum ve istikrar gibi olumlu vurgular taşımaktadır. Eylemlerimiz, toplumla uyum sağladığı ve sürekli tekrarlandığı kadarıyla kurumsallaşır. Kurumsallaşan eylemler toplumsal kurumların istikrarlı ve güvenli bir biçimde varlığını sürdürebilmesini sağlar. Sennett'in tüm çalışmalarında vurguladığı da insan birlikteliğinin istikrar ve güvene dayandığı ve bu işleyişin modernliğin norm ve değerleri tarafından aksatıldığıdır. Toplumsallaşma alanları, makineleşme ayrıntısında düşünersek, metaların yüklendiği maddi-ötesi anlam ve kitle iletişiminin siyaseti metalaştırması gibi hamlelerle başlayan bir kuşatma altına girmiştir. Bu kuşatma toplumsal kurumların yapısını dönüştürerek bir devletin vatandaşı, bir kurumun çalışanı ya da bir ailenin ferdi olarak insanı sosyal evreni içinde pasifleştiren ve kayıtsızlaştıran bir etki yaratmıştır. Sennett, bu kırılma süreciyle aktör olması gereken insanın izleyiciye dönüştüğünü ifade etmektedir. Bu dönüşümün en büyük payını da kapitalist ekonominin devletleri ve kurumları şekillendirmesine biçmektedir. Çünkü bu şekillendirme, ortaklık ve uzlaşının doğduğu kamusal alanı yani işyerinden sokağa uzanan bir sosyal evreni, insanların birbirlerine güven ve bağlılık hissetmemesini gerektiren ilişki biçimleriyle örmektedir. Sennett, otoriter bağlarımızda, mesleğimizi icra etmek hasebiyle giriştiğimiz sosyalliklerde, bir işi birlikte yapma anlayışımızda, yaşadığımız yerleri tasarlama yaklaşımımızda veya sosyalizasyonun bir dinamiği olarak öteki ile kurduğumuz bağlarda idealize örneklerden modernliğin yarattığı eksikliklere uzanan bir karşılaştırma ortaya koymaktadır.

Sennett, modernlik serüveninin kamusal ve özel yaşam alanlarını ya da kapitalizm ve sekülerizmin zihniyeti dönüştürme safhalarını *Kamusal İnsanın Çöküşü*'nde aktarmaktadır. *Otorite*'de modernliğin otoritenin yapısını ve otoriteyle ilgili algımızı yeniden nasıl yapılandığını açıklanmaktadır. *Saygı, Otorite*'dekine benzer bir yöntemle, eşitsizliğin ve muhtaçlığın olumsuz toplumsal duygular yaratmasının modernlik ve kapitalizm tarafından gerçekleştirilmesinin şartlarını tartışmaktadır. *Karakter Aşınması* da modernliğin karakter üzerindeki sonuçlarını kapitalist çalışma tarzları açısından ele alır. *Zanaatkar, Kamusal İnsanın Çöküşü*'nde tasvir edilen sosyalliği zayıflamış modern öznenin karşısına koyulan bir ideal tipin analizidir. Bu çalışmada Sennett, zanaatkarın madde ile kurduğu bağın şartlarını sosyal bağlarımızı şekillendirmede bir rehber olarak göstererek çalışmanın toplumsal anlamını açıklamıştır. Tüm diğer çalışmalar *Kamusal İnsanın Çöküşü*'nde çizilen modernizmin yaşam tarzları ve sosyal bağlar üzerindeki yeniden yapılandırıcı etkisinin belirli alt başlıklarda incelenmesinden oluşmaktadır. Sennett'in modernizm eleştirisi, toplumsallaşma sonucu zihnimizde inşa edilen kavramlarla bu kavramlara ilişkin eylemlerimizin analizinden, modern kurumların yeniden yapılanmasına uzanmaktadır.

SUMMARY

Sennett generally writes about modernity, capitalism, culture, cities and labour. Sennett's works have referred to the losing of sociability in context of criticism of modernity. He is of the opinion that sociability was weakened by modernization. Therefore, Sennett's approach can be analyzed in subject of socialization and in terms of social action theory.

Socialization is a process which implies to internalize social acknowledgments and become a member of society. And thus, our actions can institutionalize providing that they fit into society. Thanks to institutionalized actions, social institutions can preserve continuity. Accordingly, Sennett has emphasized that communal living is found on stability and safety. And he has considered that modern norms and values have weakened social stability and safety.

Consumption culture and mass media have transformed socialization and structure of social institutions. Because of this transformation, people –as an employee, citizen, mother, father- has disassociated with their social sphere. Sennett has considered that human was an “actor” which he/she has transformed an “audience” at late 19th century. As a consequence, capitalist economy has gotten the most important effect on this transformation. Namely, Sennett has emphasized that capitalist economy and modernism have diminished social security. And he pointed out that role of the diminishing social safety in social interaction which we have experienced at home, work, school, neighbourhood etc.

In *The Fall of Public Man*, Sennett deals with how public and private lives dissociated in the 18th and 19th centuries because of modernization and urbanization. In these centuries, economic and political revolutions occurred and so, not only social institutions but also agents of socialization have reconstructed. These revolutions caused social disorder and economic instability in large cities. Sennett has supposed that public sphere have become desolate in these centuries as dividing point. Because social disorder and economic instability in cities, private sphere dissociated from the public sphere and became a “social shelter”. Social shelter was a space which human can feel safe just in there. Human sociability has remained limited in private sphere. Sennett has pointed out that two personal types occurred after this transformation: passive audience and actor. In addition, passive audience has become majority of society. Another point in *The Fall of Public Man*, because human sociability has been limited and human has become introvert person, society/social sciences has regarded social problems as personal problems. Sennett has pointed out that these social changes and he has analysed that how the modernization have restructured forms of socialization.

In *Authority*, Sennett deals with forms of socialization in relation to authority as a dimension of social reality. We have got a negative impression in

relation to authority because of modernity. Capitalism/capitalist economy as the last phase of modernity has created an effect which weakened human sociability. Inequality and neediness have established authority in modern terms. According to Sennett, modern society/capitalism has caused that consequences of inequality and neediness has been perceived as feeling of inadequacy and embarrassment. Capitalism has realized that illusion by means of its character lacks stability and safety. As human has perceived social problems as personal inadequacy, he/she also has lost his/her ability of perception in relation to social realities as the authority. Nevertheless the human interaction related authority is a inherent dimension of the sociability. Therefore, Sennett has recommend us to internalize the authority empatically, just as we internalize the others in socialization process. And thus, according to Sennett ignoring the human interaction related authority implies ignoring a considerable part of socialization.

In *Respect*, Sennett has pointed out at the structure of modern inequality and respect. According to Sennett, modernism complicated how human can constitute a biography, self-worth and autonomy as a social actor. In this respect, Sennett criticizes welfare state because it believes that inequality and needines can be reduced by means of economic independence -as mentioned in *Authority*-. Therefore, modernism –and welfare state-, has constituted a distinctive inequality by transforming our perception related to self-worth and autonomy. Modern society includes inequality with regard to ability, education, status and also ascribes this to individuality. Namely, modernism/modern society has got a character which perceive social problems as personal problems. Moreover, modernism/welfare state has caused to perceive as if neediness and embarresment have the same meaning. *Respect* is a version related welfare of *Corrosion of Character*. Sennett deals with effects of “flexible working arrangement” on personality in *Corrosion of Character*. He has considered that welfare state and “flexible working arrangement” have same effects on personality. Capitalist economy has characterized flexibility –as welfare state-. Flexibility is consists of short-term working, uncertain and stronger authority, networking, everchanging teamworks and positions. Consequent of this, flexible working has complicated that human can have a biography. As a result of flexible working, work/occupation has lost its function in socialization process. In fact, work/occupation is a reference field which provides socialization, social integraiton, solidarity, consensus and social meaning as do the family. Sennett points out that function of work/occupation in *The Craftsman*. According to Sennett the craftsman is a “public man” which he/she was described in *The Fall of Public Man*. The craftsman -as a public man- is an ideal type which is contrary to “audience personality”. The craftman’s working principles constitutes on the long-term practice, experience and focusing on quality. Because of this, craftsmanship is contrary to flexible working –and running of capitalist economy-. Sennett has considered that our relations with material in craftsmanship can lead to how to form our social relations.

Modernity and capitalist economy have transformed social institutions consistently. Social institutions have comprised that social actions become habitus/customs. Social action is an activity to internalize beliefs, values and norms on the purpose of becoming an individual in the society. Modernity has an ability to reconstruct the social values and norms in line with economic and political activity. That is why, the critique of modernity is one of the main issues in sociology. By considering social psychological approach, Richard Sennett develops this criticism in terms of the values produced by social institutions and the design of the principles that shape human relations. Consequently, Sennett's aforesaid works are analysis related to how modernity restructure sociability by means of own norms, values and mentality.

KAYNAKLAR

- SENNETT, Richard (2009). *Zanaatkâr*, (çev. Melih Pekdemir), İstanbul: Ayrıntı Yay.
- SENNETT, Richard (2010). *Kamusal İnsanın Çöküşü*, (çev. Serpil Durak ve Abdullah Yılmaz), İstanbul: Ayrıntı Yay.
- SENNETT, Richard (2011). *Otorite*, (çev. Kamil Durand), İstanbul: Ayrıntı Yay.
- SENNETT, Richard (2012a). *Berber*, (çev. İlkay Özküraplı), İstanbul: Ayrıntı Yay.
- SENNETT, Richard (2012b). *Karakter Aşınması*, (çev. Barış Yıldırım), İstanbul: Ayrıntı Yay.
- SENNETT, Richard (2014). *Saygı*, (çev. Ümmühan Bardak), İstanbul: Ayrıntı Yay.